

אשרי האיש

החסידות בדרך רבוה"ק זיע"א

בעזרת ה' נעשה ונצליח

יום ו' ערש"ק ט"ו כסליו תשפ"ב

פרשת וישלח

גליון תקי"ב

שנה י"א

מפי ספרים וסופרים

ויירא יעקב מאד ויצר לו (ל"ב ה')

הכוכבים גילו לי כי סכנה גדולה מרחפת על ראשי, אולם צר לי מאד להודיעך כי על ידי הכוכבים נודע לי שיום מותי יהיה שלושה ימים לפני יום מותו של המלך, ולא על עצמי אני דואג אלא על אדוני המלך, כי קרב קצו וקץ הממלכה האדירה. וישתומם המלך למשמע אוניו כי דברי החוזה הטילו עליו אימה ופחד, ויירא לנגוע בו, ואז הוציא לאור משפטו ויצא זכאי לפני המלך, ואדרבה, המלך שם משמר ללוות את היועץ בכל אשר ילך, כי האמין שדברי חזונו יבואו באחרית הימים. ועל זה נאמר בקהלת "החכמה תחיה בעליה".

והנמשל: הנה ידועים דברי חכמינו (סוטה י"ג) שרביקה נתנבאה שיעקב ועשו ימותו ביום אחד, כמו שנאמר "למה אשכל גם שניכם יום אחד", ואף על פי שמיתתן לא היתה ביום אחד ממש, מכל מקום נקברו ביום אחד, שכאשר ערער עשו על קבורת יעקב במערת המכפלה, נטל חושים בן דן מקל והכה בראשו של עשו, ובא יהודה והשלים הריגתו של עשו, כמו שכתוב "ידך בעורף אויביך", נמצא שדברי רביקה למה אשכל גם שניכם יום אחד נאמרו ברוח הקדש, ולכן ויירא יעקב שמא יהרג ויצר לו שמא יהרוג ואז ימות גם הוא כאחיו, לקיים נבואתה של רביקה. (בשם מרן הראש"צ הגר"ע יוסף זיע"א)

פירש"י, ויירא שמא יהרג, ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים. לכאורה יש להבין למה היה חושש פן יהרוג את עשו והלא בדין הוא שיהרגו וכמו שאמרו רבותינו (ברכות ס"ב) הבא להרגך השכם להרגו. ואפשר לפרש על פי משל: מעשה שהיה במלך צרפת שהיה לו יועץ חכם חרשים חוזה בכוכבים ובקי באצטגנינות, והיה מגיד לו תמיד נסתרות ועתידות. והמלך היה מאמין בו מאד לרוב חכמתו ויעשיריהו ויכבדהו. והנה יום אחד נהפך לב המלך עליו, על ידי הולכי רכיל שדיברו לשון הרע על היועץ מרוב קנאתם בו, שכאילו קשר היועץ קשר עם אויבי המלך להדיחו ממלכותו. ותיכף גזר אומר להביא לפניו את היועץ, ועלה בדעתו להכנס עמו בדברים טרם יהרגו כדין מורד במלכות.

והנה כאשר הובא החוזה בכוכבים לפני המלך, פנה המלך בשאלה האם יש בידך לחזות מה צפוי לך בעתות כאלה, ויאמר החוזה יש ויש. אמר לו המלך אם כן הגידה נא לי יום מותך. ויבהל החוזה מאד שהרגיש כי רעה נגד פניו, ויתבונן לחשוב במשטר הכוכבים בלוחות שלפניו, ויעש כן בחכמה למראה עיני המלך, כאילו הוא רואה במשטר הכוכבים והמזלות, ואחר איזה רגעים השתנו פניו והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו, ויאמר למלך אדוני המלך

איש אשר יתן לכהן לו יהיה

ופמלייתו, כשטוראי פשוט קיבל על עצמו את הפיקוד, ומעשה מומחה העביר את התמרון בהצלחה.

פנה המלך אל הגנרל האסור: ראה, בזבזתי עליך עשרות אלפי רובלים, בעוד שטוראי פשוט זה עלה לי בסך הכל כמה רובלים לשנה, הפקדתיך על משרה כה רמה, הממשלה העלתה אותך לגדולה, הפקידה בידך שררה על אלפי חיילים, ואתה לקחת את המזון והציוד שהיה מיועד לטובה החיילים ובזבזת בזון על תאוותיך והנאותיך. מובן מאליו שענשו היה חמור מאד. והנמשל: כך קורה גם עם העשירים האנוכיים, שמשתדלים לבזבז הון על כל מיני תאוות ועינוגים, ומזניחים את חובתם לתמוך בתורה ובלומדיה. צריך לזכור "איש אשר יתן לכהן לו יהיה" רק מה שתתן לכהן, ללומד התורה, הוא לבדך ישאר בידך. (בשם הגה"ק החפץ חיים זיע"א)

משל לגנרל גדול שפקד על עשרות אלפי חיילים, והיה מבזבז את החלק הגדול ביותר של הכסף, שהממשלה הקציבה לגדודו ושנמסר לפיקוחו. החיילים סבלו רעב ומחסור וככל שהגנרל הרבה לבוזזם, בה במידה הרבה להתנהג עמם בחומרה. בכך התכוון להטיל עליהם פחד, כדי שתמיד יהיו שרויים במורא מפניו ולא ייזנו להתלונן עליו.

לימים בא המלך עם פמלייתו לחזות בתמרונים, הרהיבו החיילים בנפשם שסבלם כבר היה קשה מנשוא, והתלוננו על הגנרל בפני המלך, וכשהשתכנע המלך בנכונות התלונות של החיילים, קצף מאד ומיד הדיח את הגנרל והשליכו לבית באסורים כמו פושע. כדי שלא להפסיק את התמרון החשוב, שאל המלך באותו מעמד את החיילים, אם יש ביניהם מי שמסוגל לפקד על התמרון במקומו של הגנרל המודח? מה נשתומם המלך

אמרות טהורות

אמרות קודש מרבותינו הק' מאלכסנדר

עד גשתו עד אחיו (ל"ג, ג). לכאורה היה הפסוק צריך לומר 'עד גשתו אל אחיו' אלא, זה מרמז הכתוב שבמדת בטחון נגש אל אחיו, וכדרך שכתוב 'בטחו בה' עדי עד' (ישעי' כ"ו, ד') שאפילו בשעת צרה אז זה עיקר הביטחון. (ישמח ישראל, ועיי"ש ברחבה)

"ורב חסד ואמת"

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת. לכאורה קשה מה ענין אמת אצל חסדים? אלא י"ל שאמר יען שקטנתי, מכל האמת כלומר שקטן אני במידת האמת ואינני כדאי לכל החסדים, וכל חסדו יתברך שמו עמדי הוא רק לאשר חפץ חסד הוא ומתחסד עם בריותיו, ובשפלותי זכר לי חסדו. ועי"ז אמר הצילני נא לאשר גם עתה רק רחמיך וחסדיך יסובבוני, לכן ארהיב בנפשי לבקש גם להבא הצילני נא וכמו שאמר הספורנו (תהילים כ"ג) עה"פ ה' רועי לא אחסר היינו ברחמים ולא בזכותי, יה"ד שלא אחסר להבא כי גם עד עתה היה מצד הרחמים. (תפארת שמואל)

אפילו מדברים גשמיים נבראים מלאכים ממש

וישלח יעקב מלאכים (ל"ג, ד'). מפרש"י ז"ל: מלאכים ממש.

"כל זמן שישראל לבושים במלבוש המיוחד להם ולא לובשים

מלבוש נכרי, הם דבר הניכר"

הצילני נא מיד אחי מיד עשו (ל"ב, י"ד)

פירוש ע"ד הכתוב (תהילים ק"ו, ל"ה) ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם, דכל זמן שישראל לבושים במלבוש המיוחד להם ולא לובשים מלבוש נכרי, והם ניכרים ומצוינים, הם דבר הניכר, ואין להם ביטול לעולם, משא"כ אם מתחברים עמהם ומתדמים להם יוצאים מאז מכלל בריה ובטלים לגביהם. וכן הוא הפירוש 'הצילני נא מיד אחי מיד עשו', שבזמן שרוצה להתחבר אתי ולהיות לי בבחי' אח, כי אז ח"ו אתבטל נגדו, ע"כ הצילני מידו (א"ה: ולכן י"ל למה כתוב בפסוק פעמיים מיד, קודם כל כתוב 'מיד אחי' ואח"כ כתוב 'מיד עשו', שאם רצה להתחבר אתי ולהיות לי בבחי' אח אז הצילני מידו, וגם כי 'מיד עשו' שזה מיד רשע שרוצה שאני אתחבר עמו, וע"כ הצילני מידו). (מאורן של ישראל, ומצוין בספח"ק שרבינו ז"ע כמה כשאמר מילים אלו)

אפילו בשעת צרה זה עיקר הביטחון

זהו פירוש הכ', שמכל מעשיו של יעקב אע"ה אפילו מהדברים הגשמיים נבראו מלאכים ממש. וזה העניין עם לכן גרתי (עיין רש"י ל"ב, ה'), כלומר שכל החיים שלי הוא עניין חשוב רם ונעלה שהכל בקדושה ובטהרה ודברים עליונים שנבראים מהם מלאכים ממש, וגם רמז בתיבת מלאכים, 'מלאך' אותיות 'מאכל', אותיות דדין כאותיות דדין, להורות שאף מדברים גשמיים כמו אכילה נברא מלאך, כי הכל היה בקדושה ובטהרה. (עקידת יצחק)

יחוד השי"ת מביני עשו של עשיו

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשיו אחיו (ל"ב, ד'). מפרש"י ז"ל: מלאכים ממש.

ולכאורה יש להבין מדוע הוצרך יעקב לשלוח מלאכים ממש? וזה העניין ששלח לו מלאכים ממש כדי להודיע לו שאם לא היה מיוחד יחוד השי"ת ח"ו, לא היה באפשרותו לשלוח מלאכים ממש, דהעיקר הוא שידוע שהכל מבח הקב"ה, וכיוון דהקב"ה מסכים לשלוח אותו לכן יש לו האפשרות לשלחם דהעבד מתבטל לרבו. לזאת עשו היה ירא ממנו, דיחוד השי"ת מביני עשו של עשיו. (אמונת משה)

"תתנהג תמיד במדת הענוה"

אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה. י"ל ע"ד שדרשו חז"ל (ר"ה י"ז). עה"כ (מיכה ז, י"ח) נשוא עוון ועובר על פשע לשארית נחלתו, למי נושא עוון וכו' למי שמשים עצמו כשיריים. וזהו 'זהה המחנה הנשאר לפליטה', ר"ל כל מי שהיה לו מדת ההכנעה והענוה, שיהא משים עצמו כשיריים, הוא יהיה לפליטה, דיזכה לעזר מאלוהים ממעל להתגבר עליו ולנצחו. (אמרי מנחם)

"ורב חסד ואמת"

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת (ל"ב, י"א)

פירש כב"ק מרן אדמו"ר הרבי מלובלין צוקולנה"ז ז"ע שזהו שאמר יעקב 'קטנתי מכל החסדים ומכל האמת', פי' אפשר לי להיות קטן ושפל בעיני 'מכל החסדים ומכל האמת', כי אני משיג שאתה מזריח אותי בדרך אמת והחסדים, וממילא אני צריך לשום חטא ולשום צער ח"ו, ע"כ אני מתפלל "הצילני נא וגו'". (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א)

וישלח יעקב מלאכים (ל"ב, ד'). מפרש"י ז"ל: מלאכים ממש. מלאכים ממש - לעשות טובה לישראל מותר להשתמש אפילו עם מלאכים ממש. (קול שמחה)

זוארט

צדיקים מבטלים גזירות

ויקרא לו קל אלוקי יעקב (ל"ג, ב')

רז"ל דרשו שמנין שהקב"ה קרא ליעקב קל, שנאמר ויקרא לו ליעקב א-ל, ומי קראו א-ל, אלוקי ישראל. והענין יבואר, שלא תאמר ח"ו זה שיעקב נקרא א-ל לעבוד לו חלילה לומר כן, ויבואר למה נאמר כאן דווקא אלוקי ישראל, ולמה דווקא שם זה, כי 'א-ל' הוא לשון תקיף ובעל היכולת, והנה ידוע צדיק מושל ביראת אלוקים מי מושל בי צדיק, נמצא, כביכול הצדיק מושל על גזירותיו של הקב"ה לבטל הגזירה רעה מישראל ולהפוך לטובה, ובאמת זה הוא הרצון העליון לאהבת ישראל שהצדיק יבטל הגזירה רעה לטובה.

וזהו 'מי קראו ליעקב א-ל' - שיהא בידו היכולת לבטל הגזר למעלה לטובת ישראל? אלוקי ישראל הרוצה בטובתן של ישראל ואין חפץ ברעתם רק להשפיע להם כל הטוב.

ובאופן אחר נ"ל, "ומי קראו אלוקי ישראל" כלומר, כשהקב"ה גוזר הצדיק מבטלה, אבל כשהצדיק א' גוזר אין צדיק חבירו יכול לבטלה, שכך מחשבתו, ודבורו עושה פעולה כמו מחשבתו ודבורו של צדיק שני, אפס כשהקב"ה גוזר גזירה לבדו בלי רצון הצדיק, יכול לבטלה, וזה מי קראו א-ל - אלוקי ישראל - כלומר גזירות אלוקי ישראל ולא של צדיק אחר. (קדושת לוי)

מרגניתא דיצחק

פנינים בסדר פסוקי פרשת השבוע

לע"נ הרה"ח ר' יצחק בן הרה"ח ר' משה אריה זצ"ל נלב"ע ו' סיון תשע"ד

יירא יעקב מאוד ויצר לו. פירוש היה צר לו. מה שמתיירא כ"כ מבשר ודם, כי זהו נראה חסרון בטחון בהשי"ת. (אור הגנוז לצדיקים)

ואתה אמרת היטב אטיב עמך (ל"ב י"ג). פי' שאיטיב עמך שיהיה הטוב באתגליא לכל שהוא טובה, שלפעמים יש חסדים מכוסים שאין נראה לעון, ואדרבה נראה שהוא רעה והטוב מכוסה, משא"כ בעשית הבורא ב"ה חסד מגולה עם האדם, אז הטוב הוא מגולה. (קדושת לוי)

ר' יחזקאל מקוזמיר ז"ע אמר פעם "אזא איד זאגט סי איז עס גוט, זאגט דער אייבערשטער היטב עמך, איך וועל די ערשט ווייזין וואס הייסט גוט" (אם יהודי אומר שטוב לו, אומר השי"ת אני אראך מה נקרא טוב)

ויקח מן הבא בידו מנחה. י"ל היות שמנחה היא שעת התגברות הדינים רח"ל, וצדיק כאשר צריך להציל עצמו מאיזה רשע אשר קם עליו, אזי משרה עליו הדינים היוצאים בעת מנחה, ולזה אליהו ג"כ עשה נקמה בנביאי הבעל בזמן ההוא (עיין גמ' ברכות ו:). וזה היה ג"כ כוונת יעקב במנחתו להשרות הדינים על עשו לבלתי יוכל לעשות לו רע, ולא זה בלבד היה כוונתו כי אם גם שמנחה היא אותיות מנוחה והיא אותיות מחנה שיהיו מחנות וכתות מלאכים מסייעים אותו להצילו מיד עשו אחיו ויהיו לו מנוחה ממנו, וזהו ויקח מן הבא בידו מנחה פי' מכל מה שבידו פ' בכחו ורשותו לרמוז במנחה את הכל כיון בה ובזה הצליח נגדו, וק"ל. (נועם אלימלך)

על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה.. את ר"ת תשעה באב רמז שלא יאכלו בני ישראל בתשעה באב, והוא צולע על ירכו רמז לגלות. וזירח לו השמש וגו', פירש"י לרפאותו מהרה לזרוח בשבילו, פירוש תיכף היה רפואה ליעקב בהתנוצצות השמש קודם עת צאתה רמז שקודם שיבוא הגואל במהרה בימינו יתפארו כל נפשות ישראל במהרה בימינו אמן. (אוהב ישראל)

קטנתי מכל החסדים וגו', נראה לכאור עפ"י דברי התנחומא וז"ל: פגעה בו כת ראשונה נפלו עליו הכוהו ושברוהו, אמר להם הניחוני שאני בן בנו של אברהם, הוסיפו להכותו, אמר להם הניחוני שאני בנו של יצחק, הוסיפו להכותו, ע"כ. ולכאורה למה הוסיפו עוד להכותו בשביל זה, אך הטעם אחרי

"ויאמר לו אלוקים שמך יעקב וגו'". בגמ' אמרינן כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה אלא מעתה הקורא לישראל יעקב ה"נ שאני התם דאהרריה קרא וקשה, "ומה באמת אהררי" קרא.

וי"ל שזה מרמז על הצדיק העובד ה' שצריך לראות בחי' יעקב וענוה ולדעת כי הוא אין ואפס. אמנם לפעמים צריך הצדיק להתחזק ולעמוד על עמדו לעורר רחמי המלכים והשרים (ירחם ה') לבטל גזירות מעל אחינו בני ישראל, ולסתום פי' המקטרג וכמ"ש בזה"ק בעלמא, וכמו ששמענו בדרך זה ממורנו החסיד הצדיק מ"א ז"ל ולא שהתנשאו רוחם בזה באמת רק היה מרוממים ומנשאים א"ע להמתיק הדינים ולעמוד כתרס נגדם. וזה שאמר הכתוב הגם ששמך יעקב כניל מ"מ לא יקרא שמך יעקב כלומר לא לעולם כי אם לפעמים ישראל יהיה שמך ותתנשא בדרך כי שרת עם אלוקים ואנשים ותוכל. (עבודת ישראל)

"ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אותי...". נשאלת השאלה:

מדוע באמת רימו בני יעקב את חמור ואנשי עירו?! השיב הרב הקדוש רבי בעריש מביאלא זצ"ל: שבאמת לא הייתה זו רמאות, כיוון שבדרך כלל מי שהוא איש בער וכל כולו בחומריות ובענייני העולם הזה - נדמה לו תמיד כאילו הוא מוכן לכל דבר שבקדושה וקרוב אליה, אך ברגע שחוזר בתשובה - נזדכך ונפשט מהחומריות רק אז הוא רואה איך שהוא רחוק ממנה...

משל למה הדבר דומה: איש כפרי ומגושם ישמח כאשר יוצע לו לבוא להיכל המלך - הוא לא מבין את המשמעות ובטוח כי זו תהיה עבורו חוויה - ואין הוא מתייחס למפגש בכובד ראש הראוי... אבל מי שמלומד ביותר ושר גדול, ירא לבא לעמוד בהיכל המלך כי כאשר לא יהיה נזהר כחוט השערה יחייב ראשו למלך.

כן הוא הנמשל: בתחילה נדמה לאנשי שכס שמוכנים המה לבת יעקב וראויים אליה, לכן בני יעקב ציוו להם להימול כדי שיזדככו ויראו שהם רחוקים מזה. אלא שעדיין חשבו אנשי שכס כאותו כפרי שהם מתאימים לבת יעקב. כשהמהלך הזה לא הועיל ועדיין חשקו הם בדינה - אז ראו שאין בריה ולכן הרגו אותם.

שהיו לו אבות קדושים א"כ הקושיא עליו חזקה יותר למה הרשיע כ"ב, דכן הוא האמת שכל אדם נשפט לפי המקום ולפי הזמן וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה פ"ק, וזה שאמר יעקב אבינו ע"ה קטונתי וגו' רצונו לומר אחר שיש לו כ"ב חסדים ואמת א"כ הוקטנו מעשיו בעיניו לומר שלא עשה כלום. (שם משמואל)

אא"ז מו"ר זצללה"ה הגיד בשם הרבי מלובלין ה' קטונתי מכל החסדים שגם זה שקטן בעיניו ג"כ מחסדי השי"ת, ויש לומר עוד שע"י החסדים שעשה עמו השי"ת הכיר כי קטן הוא, כי כן הוא שעל ידי גודל חסדיו ית' שרואה האדם עי"ז מבין קטנתו. (שפת אמת ומצוין זאת בספר זאת זכרון)

קטונתי מכל החסדים וגו'. הנח ע"י מצות הצדקה והחסד יזכה האדם להיות ענו ושפל רוח בפני כל אדם, וזוהו קטונתי מכל החסדים פי" מה

שהביאני למדת השפלות "מכל החסדים" ע"י הצדקה והחסד. (מאמר מרדכי)

וישלח יעקב מלאכים. מפרשי ז"ל מלאכים ממש. בשם הרה"ק ר' בונים מפרשישחא זי"ע, כי לעשות טובה לישראל מותרים לשמש אפילו עם מלאכים ממש.

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו (ל, ד). מהרה"ק ר' לייב שרה"ס זי"ע, כי ידוע דאם מידת הדין עדיין בכה יכולין בקל להמתיקו, משא"כ כשיצא בפועל דאז צריך להסג"א מקום אחר לשלוט בו, וכשראה יעקב מידת הדין מתוחה בפועל נתן לו מקח ושלחם לעשו. (שפתי צדיקים)

וישלח יעקב מלאכים לפניו, שילכו מאתו, כי אין צריך לעזרתם, כי השם ב"ה יוכל לעזור בלי מלאכים בלי סיבה. (אמת ואמונה, קאצק)

מעשי צדיקים

ליומא דהילולא (י"ט כסלו) של המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע א תלמידו החביב של הבעש"ט הקדוש זי"ע

הוא" ענה, "אם כן הריני למסור לך דרישת שלום כמה ממנו" אמר לו משה. ה'מלמד' הקשיב ביראה עצומה לכל מילה שיצאה מפיו של משה, ואף ביקשו לחזור שוב ושוב על דברי הבעש"ט כפי שאמרם לו, לאחר שמילא את שליחותו, לא יכול משה להסתיר את פליאתו כיצד יתכן שתלמידו החביב של מורנו הבעש"ט יתגורר בבקתה עלובה שכזאת? שאל, כל היום חיפשתך ואיש מבין התושבים אפילו לא הכיר אותך.

ה'מלמד' התבונן במשה ושתק, כעבור רגע החל להתעניין ושאל לשלמו, "ברוך ה' שמשפיע עליי ועל בני ביתי רוב טובה" אמר לו משה "אשה מסורה, ילדים טובים, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. "ומהו מקור פרנסתך?" התעניין תלמיד הבעש"ט, משה סיפר לו על האכסניה המרווחת שבבעלותו ועל הרווחים הנאים שהיא מניבה, אחר כך ביקש ה'מלמד' לשמוע ממה על בית מגוריו, חיוך של שביעות רצון נח על שפתיו של משה שעה שסיפר על ביתו הנאה, בצבעוניות רבה תיאר את שפע החדרים בבית, את הטרקלין המפואר ואת הריהוט היקר המקשט אותם, ריהוט שרכש במיטב כספו.

כל אותה עת הקשיב ה'מלמד' לאורחו רוב קשב, "והיכן בדעתך ללון הלילה?" שאל לתפע את משה, שאלה שלא ממין העניין, משה נבון לרגע אך מיד השיב "אלון כפי הנראה באכסניה הראשונה שאמצא", ניצוץ עלה בעיני ה'מלמד' "אם אמנם כדברך בעל מון ונכסים אתה", הקשה "אם כך מדוע בגדיך כה פשוטים, וכיצד תהיה מוכן ללון הלילה באכסניית הדרכים הראשונה שתמצא? האם לא ראויים לך בגדים מפוארים יותר ומלון מהודר יותר?"

משה לא התבלבל ומיד השיב: "כבודו, כיצד אפשר להשוות, בביתי הפרטי נוהג אני בכל יגיניו הכבוד והעושר בהתאם להישג ידי, אולם עתה, עתה הרי אני בדרך, רק בדרך, ובדרך אין מייחסים חשיבות רבה לבגדים ולתנאי נוחות". תלמידו החביב של הבעש"ט הקדוש הביט היישר לתור עיניו של משה ואמר: "יפה דיברת", "אם כך זוהי אף תשובתי לשאלתך הראשונה, אף אני מצוי עתה בעיצומה של הליכה בדרך, דרך ארוכה של חיים בעולם הזה, ובדרך כפי שבעצמך אמרת אין ליחס חשיבות רבה מדי לענייני פאר, נוחות וכבוד, אבל בבית' שם בבית האמיתי בעולם בעליון, שמור ומוכן עבורי עושר מופלג, מוכן אני אפוא לשבת עתה על בול עץ וללמד תורה לתינוקות של בית רבן, ובלבד שכאשר אני לבסוף הביתה' אל אבי שבשמים, אזכה לרוב עושר ולחיי העולם הבא".

רק אז הבין משה לשם מה שלחו הבעש"ט אל תלמידו חביבו רבי בער, כי הוא ביקש ללמדו פרק בהלכות דרכים ובתים, ומיהו התלמיד החביב? הלא הוא מי שלימים נודע שמו בכל העולם כהרב הקדוש רבי דוב בער, המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, א, שביום השבת קודש י"ט כסלו חל יומא דהילולא שלו. זכותו הגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר

בבעלותו של משה הייתה אכסניה גדולה שניצבה על אם הדרך, מיקומה המצוין הביא אליה עובדי אורח רבים שפרנסו את בעליה בעושר ובכבוד, משה עצמו היה דל בכישורונות ולא מבין גדול בתורה, אך התברך בלב יהודי חם ובאמונה תמה בהקדוש ברוך הוא, ואמונה פשוטה בצדיקים, מעת לעת נוהג היה לנסוע למעזיבוז לבית מדרשו של הבעל שם טוב הקדוש זי"ע כדי להתחמם באורו, מנסיעות אלה היה שם מחוזה ומחושל באמונתו.

פעם אחת כשנכנס בתום אחד מביקוריו למעזיבוז ליטול ברכת שלום מרבו, הטיל עליו הבעש"ט שליחות: "בדרךך לביתך עבור דרך עיירה פלוגית" אמר לו הבעש"ט, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב 'בער', מבקש אני ממך כי תסור לביתו ותמסור לו פרישת שלום כמה ממני".

למותר לציין כי משה שמח לבצע את השליחות שהטיל עליו רבו, כל הדרך היה שמח ונרגש מן הזכות הגדולה שנפלה בחלקו, וכי קלה היא? רבו הבעש"ט הקדוש בכבודו ובעצמו ביקש ממנו להעביר מסר אישי לתלמידו "החביב", לבטח מדובר ברב העיירה או לפחות באחד מלמדניה הנודעים, הרהר משה בליבו, בעיני רוחו כבר ראה את עצמו מתייצב בפתח ביתו של התלמיד המכובד, עיניים סקרניות של עוברי אורח ננעצות בו בעניין, והוא נכנס פנימה ומוסר בדחילו ורחימו את הדברים שביקשו הבעש"ט להעביר לתלמידו.

עם הגיעו לעיירה החל משה להתעניין אצל תושביה היכן מתגורר "הרב הגאון רבי בער", ואולם לתדהמתו נתקל בתגובות שנעו בין מבטים תמהים לבין אדישות מוחלטת, "הרב הגאון רבי בער? אין כאן אדם כזה", השיבו לו כמה מהעוברים ושבים, משה לא ידע את נפשו מאכזבה וממבוכה, שוב ושוב ניסה לרענן את זכרונו שמא טעה בשמיעת דברי רבו, אבל הוא זכר אותם מילה במילה, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב בער". כל היום התהלך משה בעיירה, עבר מסימטה לסימטה ומבית לבית, תר אחר התלמיד החביב שאיש לא הכיר.

לעת צהריים תש כוחו והוא הגיע לבקתה קטנה ועלובה, מעבר לדלת בקעו קולות רכים של ילדים, הוא החליט לנסות את מזלו ונקש על הדלת, כשזו נפתחה נגלה לפניו מחזה יוצא דופן ומשובח כאחד, חדר גדול ריק כמעט לגמרי ובמרכזו על גבי בול עץ לא מהוקצע, ישב 'מלמד' וסביבו דרדקים שלמדו מפיו תורה.

"ברוך הבא" קרא המלמד לעברו, "ברוך הבא" אמרו החזיקו אחריהם התלמידים. "שמא מכיר אתה את הגאון רבי בער?" שב משה על שאלתו בפעם המי יודע כמה באותו יום, "את הגאון רבי בער אמנם אינני מכיר" השיב המלמד, "לעומת זאת את 'בער' מכיר אנוכי גם מכיר", ניצוץ של תקווה ניעור בליבו של משה, "התדע אפוא היכן הוא מתגורר?" שאל את ה'מלמד', חיוך אליו רבי בער בחביבות ואמר: "אני הוא", "האם אתה הוא תלמידו של מורנו ורבונו הבעש"ט?" התקשה משה להאמין.

והנה אך שמע ה'מלמד' את שם הבעש"ט הקדוש יוצא מפי האיש שבפתח, ומיד השתנה גוון פניו, רעד עבר בגופו והוא מיהר לקום ולעמוד על רגליו, "מורי ורבי

חזקנו קורא נא

לחזוק ולעידוד לימים אלו

מדת הפשטות של יעקב אבינו ע"ה

הרעים.

נעלה פה מס' קשיוות שעולים מתוך דברי הכתוב, ומתוך דברי רש"י ז"ל. א. יעקב אומר 'כה תאמרן לאדוני לעשו', ולעצמו הוא קורא 'כה אמר עבדך יעקב', למה קרא לו בשם 'אדוני' ולעצמו קרא 'עבדך' ב. ברש"י מובא שתי פירושים לבאר את דברי הכתוב 'גרת', לכאורה מה ההקשר של שתי

בפרשתינו (ל"ב, ה) "ויצא אותם לאמר כה תאמרן לאדוני לעשו, כה אמר עבדך יעקב, עם לבן גרתי ואחר עד עתה". מפרשי ז"ל: "גרתי - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני 'הוה גביר לאחריך', שהרי לא נתקיימה בי. דבר אחד 'גרת', בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו

הפירושים הללו? ג. רש"י כותב 'ותר"ג מצוות שמרתי', האיך יכל יעקב להעיד על עצמו שהוא שמר את כל התרי"ג מצוות, הלא יש מצוות שתלויות בארץ או בחו"ל, או מצוות יבום וגירושין וכדו' וכדו', וא"כ איך יכול להיות ששמר את כל התרי"ג מצוות? ד. ועל סיוס דברי רש"י ז"ל 'ותר"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים', הלא ממך נפשך אם שמר תרי"ג מצוות הוא בוודאי לא למד ממעשיו הרעים, א"כ מה חידש לו בזה יעקב שלא למד ממעשיו הרעים של לבן?

לפני שנבאר דבר דבר על אופנו, אפתחה במשל פי. היה מלך שיצא למסע ציד, הוא יצא מצויד ברובה, בחץ וקשת, אוכל ושתייה, וסוס אביר וחזק. כידוע שמנהג המלכים היה, שהיו יוצאים אל מסע ציד מדי פעם אל היער הגדול, שם היו נוסעים על סוסם האביר, והיו משתעשעים במיוחד אם נקלע לידיהם חיה או בהמה, שעליהם היו שמים את כל רצונם וחשקם לצוד אותם, והיו מוכנים לרוץ כמה פרסאות עד שיתפסו אותם, ויצודו אותם. וכמוכן שאל המסע ציד הזה, המלכים היו יוצאים בלבוש אנשים פשוטים ורגילים, ללא עוזרים או משרתים.

מיועדינו המלך יצא לציד, ובדרכו הוא רואה צבי גדול וחזק, ורצה המלך בכל מאווד לתפוס אותו, ולא לתת לו לחמוק מתחת ידיו. הצבי היה מהיר וזריז, וע"כ הוא רץ כצבי, ואחריו המלך עם סוסו האביר והחזק והאמיץ. הם רצים, והם רצים, והגיע חשכת לילה, והמלך התחיל לפחד שיהיה פה ביער עם כל החיות והבהמות למיניהם, ובקור הלילי לבדו. ולכן עלה על עץ גבוה או על עמוד גבוה, הביט אנה ואנה, וראה שלא רחוק ממנו יש אור שמבצבץ מתוך בקתה קטנה. הוא לקח את סוסו, ונסע לשם.

איש כפרי ופשוט פותח את הדלת לראות מי דופק, ורואה אדם שלבוש בבגדים פשוטים, והזמין אותו את ביתו, הביא לו אוכל ושתייה, הביא לו בגדים מחממים, ואף הציע לו את מיטתו לישון את שינת הלילה.

ולבוקר... פותח הכפרי את דלת ביתו, לראות מי דופק עכשיו על דלת ביתו, ורואה את משרתי המלך. הם שואלים אותו על אם המלך בביתו, והוא עונה שלא. לאחר סיבוב קצר הם מגלים שהמלך בביתו. הם הביאו לו את בגדי המלכות, וביקשו ללות אותו חזרה אל הארמון. אבל המלך ביקש שהיהודי יתלוה אליו. ואכן כך היה.

והמלך היה מראה את אהבתו ואת חיבתו אל אותו איש כפרי שנתן לו לחם לאכול ובגד ללבוש. ועד כדי שהציע לו להיות חשוב בבית המלוכה, לאחר שראה כמה איש חכם ונבון הוא, הציע לו להיות שר וחשוב. ובאמת הוא נבחר להיות שר במדינה, וקיבל דירה גדולה מיוחדת ומפוארת. ומאז המלך היה נותן לו אהבה וחיבה בכל הזמנים, והיה משוחח איתו בהרבה זמנים.

וכמוכן שקמו לו אויבים וצרי עין, שלא יכלו לראות בהצלחתו, וקוממו כל מיני עצות רעות ושפלות לנסות להוריד אותו ממדרגתו, והיו מקנאים קנאה עזה שהמלך היה מתקשר איתו ברוב הפעמים, מה שלא זכו שאר שרי המלך. והיו באים לפני המלך היו אומרים לו שהשר עשה כך או כך, והמלך לא היה מקבל את דבריהם, עד שפעם אחת הם הגיעו לפני המלך, ורקמו עלילת שווא שהוא מוסר למדינות האחרות, ועל כך המלך לא יכל לעבור בשתיקה. וע"כ עלה לערוך סיוור בביתו של אותו שר, לראות אם דבריהם ננים ואמיתים.

עברו עוד חדר ועוד חדר, וכך הגיעו אל סוף הבית, שם ראו חדר עם דלת הנעולה על מנעול, ופה הגיעו אותם מעלילים רע, ואמרו שפה בחדר הוא מעביר את כל המסרים... והמלך ביקש שיפתח מיד את הדלת, והשר היה בוכה ומתחנן על נפשו לבל לפתוח את הדלת, אבל מרוב הפצרות פתח את הדלת, ומה הם מגלים. חדר עם שולחן וכסא, ועל הקיר תלוי בגדים של איבר פשוט. שאל אותו המלך על פשר הדברים שרואים פה בחדר, והשר פתח את דבריו:

כידוע שהגעתי פה להיות שכן וקרוב אצל המלך, המלך נתן לי בגדים חדשים ונאים, וכיבד אותי בכל הדברים שחסרים לי, עד שהמלך כיבד אותי להיות שר וחשוב בבית המלך. וכדי לא להתנשאות שמברא עמיקתא הגעתי לאגרא רמא, הייתי נכנס כל יום למשך שענה אל החדר הזה, הייתי מחליף את בגדיי וזוכר באותם ימים... והמלך הגדיל אך אהבתו וחיבתו לאותו שר, והעניש את כל המעלילים רע על אותו שר.

ולפני שנבאר את הנמשל, נביא פה את התשובות והביאורים. דבר דבר על אופנו בעזרת השי"ת.

על השאלה הראשונה והשניה שנשאל בפתחת המאמר, נביא פה את לשונו הזהב של ה"כלי יקר" שכותב בזה הלשון: "על כן לבי אומר, שב' פירושים אלו מראה שניהם כאחד אמת, לא כמו שפי' רש"י ד"א, משמע שכל אחד פירוש בפני עצמו. וזה באור הענין שיעקב שלח לו לאמר עם לבן גרתי, לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, לומר לו שהברכות לא נתקיימו בו, ולא בא להכחיש את אביו ולעשות ברכותיו פלסטר חלילה, אלא כך אמר שכשברך אותי אבי היה סבור שאני עשו ועל דעת זה ברבני, והרמאות אשר עשיתי לא הועילה לי, כי לא יחורך רמיה צידו, אשר האכיל לאביו להשיג הברכות על ידה, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו והולכים כל הברכות אחר דעת אבי, ובדעתו היה שיהולו על ראש עשו וכך יהיה, והמופת על זה שהרי גר אנכי בארץ לא שר וחשוב, וא"ת לעולם יתקיימו בי הברכות, ומה שלא נעשיתי שר וחשוב עד היום הזה היינו לפי שלא קיימתי את התורה, כי כך הותנה בשעת קבלת הברכות על מנת אם אקיים תרי"ג מצוות שנאמר והיה כאשר תריד ופרקת עלו וגו', על זה אמר גרתי, הרי תרי"ג מצוות שמרתי ואעפ"כ לא נעשיתי שר וחשוב, אלא ודאי שלא אהנו מעשי, כי לא אהני לרמאי ברמאותו והברכות יחולו על ראש מי שנתכוין אליו יצחק בשעת אמירת הברכות. לפיכך אמר גרתי הכולל שניהם ענין גרות, וענין תרי"ג לומר לך שאע"פ שתר"ג מצוות שמרתי מ"מ גר אנכי בארץ, דא"כ למה אמר גרתי הוה ליה לומר עבדתי, שהיה באמת היה עבד ללבן ומורה ביותר על ההפך מברכת הוי גביר לאחיד, אלא כדי להבין מן לשון גרתי אותיות תרי"ג, ואי לא מסתפינא מחברי הייתי מוחק ד"א מן פירש"י כי באמת שני הפשטים צריכין זה לזה".

ועל השאלה השלישית, אומר ה"באר משה" מאו"דוב, עפ"י דברי הרבנו בחיי (בפרשת בראשית) שכל מצוה בתרי"ג מצוות תלויות בהרבה כללים, וא"כ כל התרי"ג מצוות מסופעים בהרבה מצוות. ובכך מתרץ הבאר משה, שיעקב אבינו ע"ה העיד על עצמו שכל מצוה שעשה מתוך התרי"ג מצוות עשה אותם על פי הרבה כללים, ובכך יכל להעיד על עצמו שקיים את כל התרי"ג מצוות.

ועל השאלה הרביעית, יש שתי תירוצים. א. הרה"ק בעל ה"אור החיים הקדוש" זי"ע כותב "ואולי כי מדרך ב' אחים אשר נאמנים הם באהבתם להודיע האח לאחיו את כל אשר יעבור עליו מהטובות גם מהרעות כי זה יגיד קורבת הלבבות, ולזה ספר יעקב כל מוצאותיו טובות ורעות למצוא חן בעיניו כשידע כי מאמין בו ונאמן אחוותו" ולכן הוא סיפר לו שלא למד ממעשיו הרעים, שזה בכלל גנות. ב. שמעתי לתרץ (מובא מאחד הצדיקים לבית באבוב זי"ע) שבידוע שאדם קרוב לצדיק, או לאיש חכם, הוא ינסה לחקות את עצמו ולהיות גם צדיק. ואדם שהלילה מחובר אל אנשים רעים, הוא יחקה את מעשיהם הרעים. אבל פה יעקב אבינו ע"ה רצה לומר, באמת הייתי אצל לבן, אבל לא למדתי ממעשיו הרעים'. ובכך נבוא אל הנמשל. יעקב אבינו ע"ה לא רצה להתגאות ולהתנשאות בכל שקיבל את הברכות מאת אביו, אלא התנהג במדת ענוה, שהיה אצל לבן הרשע בביתו, ואעפ"כ קיים את התרי"ג מצוות, ונזהר עצמו לבל להתחבר עם אותם רשעים ומעלילים.

יעזרינו ה' שנוכה תמיד להתברך ממקור הברכות, בכל הברכות והישועות, ובכל מילי דמיטב ברוחניות ובגשמיות, ושבת "לעילא מכל ברכאן" כנזכר בזה"ק, וכמו שכתוב בפיוט "לכה דודי" הרה"ק ר' שלמה אלקבץ "שבת היא מקור הברכה", ויחד עם זאת להיות במדת הענוה האמיתית לא כחל ושרק, ולביאת גוא"צ בקרוב ובימינו אמן ואמן.

המאמר מיוסד עפ"י הספרים הק' "באר משה" "אור החיים" "כלי יקר".

עלוך זה נתרם

כתובת מייל של מערכת הגליון

a13215113@gmail.com

לע"נ

מרת מלכה בת הרה"ח ר' יוחנן דב הלוי ע"ה - נלב"ע ד' שבט תשע"ד ולע"נ הרב אברהם בן הרה"ח ר' יוחנן דב הלוי ע"ה נלב"ע ז' אדר תשע"ה ת. נ. צ. ב. ה.

ע"י

הר"ר ישראל מרדכי טיברג הי"ו לע"נ אמו האה"ח מרת רבקה ב"ר ישראל מרדכי ע"ה נפטרה ט"ו כסלו תשע"ד ת. נ. צ. ב. ה.

נודב לע"נ הרב מרדכי מנחם מנדל בן הרב אהרן אריה ז"ל נלב"ע ה' תמוז תשפ"א ולע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת הרב משה חיים ע"ה ת. נ. צ. ב. ה.

הודעה משמחה

ב"ה, לכל המעוניין ניתן לתרום בעמדות "קהילות" וב"נדרים פלוס" הפרוסות בבתי כנסיות ברחבי הארץ והעולם ע"ש "עלוך אשרי האיש"

או במספר טלפון ("קהילות"):

8915 ו-7000-275-073, ולהקיש קוד 8915

אין ניקן אכלאס פאליגאל, אטלאס אא פוינס וואס אגלאם אפנצחה וסדא אפנצחה

המעוניין לתרום להוצאות העלוך להצלחה, ברכה או לע"נ יפנה לעורך הבה"ח ישראל פינגנבוים הי"ו,

או להפקיד בבנק פועלים, סניף 533, מס' ח-ן 540321-ע"ש ישראל בנימין פינגנבוים. ניתן לתרום מכספי מעשר.